

דשמה א.ב.

פרוטוקול מספר 17/ג'
מישיבת הוועדה לעניני פנים
שהתקיימה ביום ג', י"ג באדר תשי"ח - 4.3.1958
בשעה 08.30

- י. ריפתין - יו"ר
- ד. בר-רב-האי
- י. גרינברג
- ע. דגני
- ד. הכהן
- י. ישעיהו
- י. כהן
- י. כץ
- ח. לנדאו
- א. עבאס
- ש. פרלשטיין
- י. שופמן

משתתפים:

- מר אברזי - משרד הפנים
- מר סילברסטון - משרד הפנים
- מר גלס - משרד המשפטים

מוזמנים:

- 1. חוק הרשויות המקומיות (הקניית רכוש ציבורי) (המשך);
- 2. חוק יום העצמאות תשי"ח-1958.

סדר-היום:

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. ריפתין:

1. חוק הרשויות המקומיות (הקניית רכוש ציבורי)

סעיף 2(א)(1) (המשך)

היו"ר י. ריפתין:

לאחר שהוועדה קיבלה את גיסתה ב' שבהצעה האחרונה של הממשלה בכנסים לדיון, הגישו מספר חברים הצעות לאותו סעיף.

ח"כ יוחנן כהן מציע להצטרף בסוף דיון:

הסעיף את הפסקה: "ואין בידי הטוענים לבעלות על נכסים אלה כדי להוכיח שבעלות זו הוקנתה להם אך כדי לאפשר להם את הניהול הייחודי של נכסים אלה".

מר גלס:

אני חושב שדבר זה עשוי להכביד המבחן לגבי נכסים לפי סעיף קטן (1) הוא שאנשים אלה פעלו בעבר או כרשות מקומית או בדרך הדומה לזו שבה פועלת רשות מקומית, והיו ההבדל בינו לבין סעיף קטן (3) שבסעיף 2(א).

אני מציע שבחזור להצעתו של ח"כ כהן בשלב יתר מאוחר.

היו"ר י. ריפתין:

היו"ר י. ריפתין:

לאותו סעיף יש הצעה גם לחברי הוועדה פרלשטיין וגרינברג, להוסיף לאחת סעיף משנה 2(א)(1) (|||) את המלים: "ואשר הבעלות עליהם הוקנתה להם אך ורק עקב המצב המדיני ששרר אז בארץ ומנע הבטחת יעוד הנכסים למטרה הציבורית ע"י הקניית הבעלות בדרך אחרת, או שעקב המצב המדיני ששרר אז בארץ הקנייה בצורה זו הייתה רצויה ביותר למען הבטחת יעוד הנכסים למטרה הציבורית".

מר גלס:

ברור שאיננו יכולים להסכים להצעה זו, דבר זה יעשה כל פעולה של שר הפנים לבלתי אפשרית. אי-אפשר יהיה לעמוד בתנאים אלה בביהמ"ש. כי במקרה של ספק יקבל ביהמ"ש תמיד את טענת המבקש.

מר סילברסטון:

הנוסח הזה אמנם מתאר את המבנה המדינית, אבל מצד שני אין הדבר נותן כל מסגרת משפטית ברורה שלפיה אפשר לבצע את החוק ושלפיה ידעו בתי-הדין כיצד לפרש את החוק. הנוסח מדויק מאד מבחינה מדינית אבל לא מבחינה משפטית.

י. גרינברג:

אני מוכן לחקן את הנוסח כדי שיתאים גם מבחינה משפטית.

מר סילברסטון:

אין זו שאלה של נוסח.

מר אברזי:

הגורמים שהצעה הזאת מכניסה הם כל-כך פוליטיים שאי-אפשר יהיה לבצע זאת. לא היתה, למשל, כל סיבה מדוע אי-אפשר היה בימי המנדט לקיים מפעלי מים. אבל כל אחד יודע שמפעלי המים היו כסות לדברים אחרים שהיו דרושים. אפשר אפוא כיום לבוא ולחלוק ולומר: מי מנע מן המועצה להקים מפעל מים ולהשאיר את הדברים האחרים בידי גורמים אחרים? דברים כאלה אינם ניתנים להוכחה בביהמ"ש.

ה. לנדאו:

הגורמים שהביאו את הממשלה להציע את החוק הזה היו גורמים-פוליטיים: הדין להוציא מפעלים שמטרתם לשדך את הציבור מידיים פרטיות, מפעלים אשר בגלל תנאים פוליטיים ששררו בארץ בתקופת המנדט נוצרה למענם הסוואה. אילו היו המגמות להצעת החוק שונות - הייתי מבין. אבל המניע לחוק הוא הרי פוליטי. צריך אפוא המחוקק לקבוע את קנה-המידה של אותם נכסים שהוקמו מסיבה פוליטית ושאותם יכולה עתה הממשלה לבוא ולדרוש. לטענה של חשש שמא אי-יפתגם תבוא אגודה נדרשות לביהמ"ש - במקרה כזה ביהמ"ש הוא שיפסוק הלכה. אמנם הערייה היא שתצטרך להוכיח, אבל היא תוכיח זאת ותסביר: אלה היו הגורמים, וביהמ"ש הוא שיכריע. משום כך אני סבור שפיסקה זו הוגנת מאד, אם אמנם זוהי כוונתה האמיתית של הממשלה.

ד. בר-רב-האי:

אחד היסודות של חקיקה טובה הוא בהירות. גם כשהחקיקה בהירה עדיין נשאר כר נרחב לפירושים בביהמ"ש, ולא כדאי לחוקק מלכתחילה בצורה בלתי ברורה. לא נהוג גם להכניס לתוך החוק מגמות ונימוקים. ביהמ"ש אינו מתעניין באלה, אלא עליו לדעת שחור-על-גבול-לבן כיצד עליו לפעול. ח"כ גרינברג ולנדאו משוכנעים שהפסקה הזאת מכסה את כל המקרים; אני אינני משוכנע בכך. אם קנה-המידה יהיה: האם אפשר היה לעשות זאת בשעתו בצורה אחרת - התשובה היא שתמיד אפשר היה אך לא רצינו לעשות אחרת, בגלל היסודיים משלנו. ולא צריך להשאיר לביהמ"ש לקבוע אם השיקול הפוליטי של מייסדי ועד הדר-הכרמל או כנסת ישראל היה נכון או לא. אני צריכים לתת לביהמ"ש עובדות ותו לא. והמבחן הוא: מילאו תפקיד של רשות מקומית, או לא, ולא: מדוע מילאו. משום כך אני מזהיר מאד מפני הנוסחה שהציע ח"כ גרינברג.

הרחלס:

לא לקבל את הצעת התוספת של ח"כ גרינברג ופרלשטיין.

הסתייגות: י. גרינברג; א. לנדאו.

ועדת הפנים - 4.3.58

ד. בר-רב-האי:
אני רוצה להזכיר כי לכל נוסח שיתקבל פה יש לי הסתייגות אלטרנטיבית: בכל מקום להוסיף את המלים "תפקידיה של רשות מקומית או חלק מהם".

י. כהן:
נוסח הצעתי כפי שקרא אותו היו"ר איננו שלם. הצעתי המקורית היתה לכתוב: "...שהוקנתה להם באמצעיהם-הם וכדי לאפשר להם את הניהול הייחודי של נכסים אלה". קנתה-המידה הוא לא. רק הפונקציה שלשמה נוצרו הנכסים, אלא גם המקור מסבו נוצרו.

מר גלס: לזה אין לנו התנגדות.

מר חלט:
לקבל את הצעתו של ח"כ י. כהן, ולהוסיף בסוף סעיף 2(א)(1) את הפסקה: "ואין בידי הטוענים לבעלות על נכסים אלה כדי להוכיח שבעלות זו הוקנתה להם באמצעיהם-הם וכדי לאפשר להם את הניהול הייחודי של נכסים אלה".

ה. לנדמן:
אני מציע שברישא של סעיף זה יבואו המלים: "ושנועדו לכלל תושבי המקום" לאשר השלים: "הנכסים המשמשים או שימשו כל שירות ציבורי. שצותה רשות מקומית רשאית לתתו לפי כל חיקוק".

מר אברני:
"שירות ציבורי" פירושו לא שירות לסקטור מסויים אלא לציבור כולו. אם להוסיף על זה את המלים "שנועדו לכלל הציבור", זוהי טאוטולוגיה.

ה. לנדמן: לא. זוהי הבהרה של המלים "שירות ציבורי". שר הפנים עצמו השתמש במלים אלו.

מר אברני:
בנוגע למפעלי מים, למשל, אמר השר שהם יוקנו גם אם הם מספקים מים למרבית תושבי המקום בלבד.

מר גלס:
היינו יכולים להסכים לכך אלטלא. מדובר היה רק ברשויות מקומיות שהיו בשעתו רשויות מעורבות, אם כי מלים אלו אינן מוסיפות דבר אם מדברים על תפקידי שטמלאה בדרך-כלל רשות מקומית, כי רשות מקומית אינה ממלאה תפקידי שאינם לכלל הציבור. אבל אם מדברים למשל על ועד הדר-הכרמל, הרי הוועד נתן שירותים רק לחלק מן האוכלוסייה, לאוכלוסייה יהודית, ויהיה אפוא קושי במלים "לכלל התושבים במקום". אם לכתוב מלים אלו, אנו עלולים להחטיא את המטרה.

י. שופמן:
"כלל תושבי המקום" אינם מאה-אחד של התושבים, אלא פירוש הדבר שאם מישהו בא בתור תושב המקום - הוא יכול ליהנות מכך לפי דרישתו. בשעה שאם הדבר מסוייג לחבר-אנשים מסויים, כמו אגודות "מכבי" או "הפועל", אין זה "כלל תושבי המקום", אם כי גם רכושן הוא רכוש ציבורי אך המשתמשים בו משתמשים בו לא בתור תושבי המקום אלא בתור חברי האגודה. לכן אנו טוענים שרק רכוש שנועד לכלל תושבי המקום אפשר להקנות, אם כי יכלו להשתמש בו למעשה לא כולם אלא רק 5%, אבל רשאים היו כולם להשתמש בו. אם כוונת החוק היא זו שהוסברה לנו, אינני מבין את ההתנגדות למלים אלו. אם לא מתקבלת הצעתו של ח"כ גרינברג בדבר המניעים הפוליטיים - אולי זה מבחינת אלגנציה יורידית. אבל כאן הדבר שונה. הוספת המלים "כלל תושבי המקום" תבהיר את המצב ותסיר כל חשש שהיה בציבור ובכנסת לגבי כוונת החוק.

י. ישעיהו:
אילו היינו מקבלים את הנוסחה שהציעו ח"כ לנדאו ושופמן, היינו צריכים להוסיף גם פירוש למלים "כלל תושבי המקום", ופירוש לכל אחת משלוש המלים הללו.

י. ישעיהו:

בנוסחה המקורית של החוק יש סייג אחד האומר: "שאותה רשות מקומית ושאינה לתתו לפי כל חיקוק". כל סייג שמוסיפים לזה הוא גבחינת כל המוסיף גורע. כי לכל "כלל" יש יוצא-מן-הכלל. במקרה כזה צריך יהיה להבהיר שהכוונה היא לרוב, ולרוב יהודי דוקא, וכו'.

הדחלט: הצעת ח"כ לנדאו להוסיף את המלים "ושנועדו לכלל תושבי המקום" - נקבלה.

הסתייגות: שר הפנים; י. ישעיהו

היו"ר י. ריפתין:

לסעיף זה יש עוד הצעה של ח"כ ישעיהו: "בסעיף קטן (א), בפסקה (1), במקום הרישא

תבוא רישא זו:

(1) נכסים המשמשים או שימשו בכל זמן אחרי יום ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948) כל שירות ציבורי שאותה רשות מקומית ושאינה לתתו לפי כל חיקוק, והם נכסים של ועד מקום, אגודה שיתופית, חבר בני אדם או אדם אחר אשר...

ובמקום פסקת-משנה (||) באותה פסקה תבוא

פסקת-משנה זו:

מילאו למעשה בתחום הרשות המקומית לפני הקמתה או לפני יום ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948) תפקיד של רשות מקומית, בהיקף או בדרך שרשות מקומית נוהגת למלא תפקיד כזה.

מר גלס:

ח"כ ישעיהו רוצה לסייג סעיף זה ולומר שלפחות ביום הקמת המדינה עוד ניתן השירות ע"י הגוף. אין לי התנגדות לתיקון הראשון שהוא מציע, בדבר השימוש ברכוש.

אשר לתיקון השני - זהו שוב דבר המצמצם את האפשרויות, כי הדבר יחייב את שר הפנים להוכיח בניהמ"ש שהיתה זהות מוחלטת בין דרכי מתן השירות ע"י האדם או הגוף ובין דרכי מתן השירות ע"י רשות מקומית, דבר העלול להכביד מאד. דרישתנו אנו אינה סרחיקת-לכת כזו של ח"כ בר-רב-האי בהצעתו לסעיף זה, אבל בחוסר הגמישות הזאת אנו רואים אפשרות של כשלון בניהמ"ש שיעמוד על קוצו של יודוויכשיל את הענין.

י. שופמן:

אולי יסכים ח"כ ישעיהו להוסיף בהצעתו הראשונה את המלים "אבל שהוקמו לפני קום המדינה", כי אחרת אפשר להבין שהכוונה היא לכל מיני מוסדות שנוצרו לאחר קום המדינה, כנובת התיקון צריכה להיות שנכסים אמנם הוקמו לפני קום המדינה, אבל שימשו למטרה שהוקמו גם לאחר קום המדינה.

אינני מתנגד.

י. ישעיהו:

י. שופמן:

לתיקון שמציע ח"כ ישעיהו בפסקה (|||), לי נראה שאי-אפשר להעביר דפוסים מדו"יקים של שלטון מוניציפלי לשלטון וולונטרי, ולכן אם אומרים "דומה", הכוונה היא שהיסוד והגישה היו דומים. אבל "דרכי הפעולה" אינן יכולות להיות שוות בדיוק.

מר גלס:

ועד הדר-הכרמל פעל לכל הדעות בחיפה בתפקיד של רשות מקומית לפני 14.5.48, והיו לו מפעלי מים ששימשו למטרה ציבורית. בניח עתה שמייתקן מסויים של ועד הדר-הכרמל יצא מכלל שימוש ב-1950, והוועד הקים מיתקן אחר במקומו. הסייג הזה היה שולל משר הפנים אפשרות להקנות עתה את המפעל החדש הזה, פי הוא לא הוקם לפני 14.5.48. אם לפני קום המדינה כבר לא שימש אותו רכוש למטרה הציבורית - אנו מסכימים ששר הפנים לא יתערב. אבל אנו מתנגדים מהטעמים שהסברתי להצעת התוספת של ח"כ שופמן. אנו מסכימים אפוא לנוסח של "שימשו", אבל לא "שהוקמו".

י. שופמן:
 אינני חושב שהדוגמה שנתן מר גלס נותנת את התשובה לבעיה. ראשית - היא תיאורטית. לעומתה אפשר להביא עשר דוגמאות תיאורטיות של מוסדות שהוקמו אחרי קום המדינה ושעל סמך הסעיף הזה אפשר יהיה להקנות אותם כשאנו איננו רוצים בכך.

יש כאן נטייה מסוכנת מאד מצד הממשלה. אם לא לקבל את התוספת שלי - מבטלת הצעתו של ח"כ ישעיהו את הסעיף המקורי שעליו הצבענו עכשיו, לפי הצעתו של ח"כ י. כהן. כי זה מבטל בכלל את התאריך של 13.5.48.

י. ישעיהו:
 יש להבחין בין הקמת הנכסים ובין השימוש בהם. וכוונת הצעתי היא לגבי השימוש בלבד.

הי"ר י. ריפתין:
 אולי אפשר בכלל לוותר על ההצעה ולהשאיר את הפסקה המקורית שבהצעת החוק?

יש אפוא מספר הצעות שאותן אעמיד עתה להצבעה: ראשית - הצעת התיקון המקורית של ח"כ ישעיהו לרישא של פסקה (1), ולעומתה אתה נוסחה פלוס הצעת התוספת של ח"כ שופמן, וכן את ההצעה של ח"כ ישעיהו בדבר האבחנה בין ההקמה ובין השימוש.

לפני שאעמיד את ההצעות להצבעה יש עוד הצעה לח"כ בר-רב-האי לסעיף 2(א)(1).

ד. בר-רב-האי:
 לגבי כל המוסדות מחוץ לכנסת ישראל, המלים "בדרך דומה" מתאימות הרבה יותר מן המלים "בדרך שרשות מקומית נוהגת". המלים "בדרך שרשות מקומית נוהגת" הוכנסו בגלל כנסת ישראל. אבל לגבי ועד הדר-הכרמל למשל יש גיוונים שונים של פעולה ורצוי לפתוב "בדרך דומה". אבל אני מוכן לוותר על הצעתי ולקבל את הצעת ח"כ י. כהן בענין זה, אם תורספנה לה המלים "תפקיד של רשות מקומית או חלק ממנו".

ש. פרלשטיין:
 אני מתנגד להוספת המלים "או חלק ממנו".

ד. בר-רב-האי:
 הפרט הזה חשוב בעיקר בגלל הערים המעורבות: חיפה, ירושלים, טבריה וכו'. המוסדות שלנו בערים אלו לא מילאו את כל תפקידי הרשויות המקומיות אלא רק חלק מהם.

י. כהן:
 האם הנוסח הקיים אינו עונה להשגותיו של ח"כ בר-רב-האי? המלים "בהיקף ובדרך שרשות מקומית נוהגת למלא" אינן אומרות שהכוונה היא לכל התפקידים. אני חושב אפוא שצד זה מכוסה. מצד שני, אם נוסיף את המלים "או חלק ממנו", הפירוש יהיה יותר מצמצם ויפתח פתח לבעיות. משום כך הייתי נוטה שלא לקבל זאת.

ח. לבדאן:
 אילו היה מתקבל קנה-המידה המדיני כפי שהוצע, לא היה כל הבדל אם הרשות מילאה את כל התפקידים או רק חלק מהם, והספק של ח"כ בר-רב-האי לא היה קיים.

מר גלס:
 עד כה הבנתי את עמדתו של ח"כ בר-רב-האי כדלקמן: בפסקה (1) לא מדובר על גוף הממלא את כל תפקידי הרשות המקומית, לעומת פסקה (2), אלא על מי שמילא תפקיד אחד בלבד. אך מדבריו האחרונים הבנתי שאף את התפקיד האחד הזה לא ציינתי היה הגוף למלא במלואו. כי ייתכנו פאן שני מקרים: א) או שהגוף מילא את כל התפקידים של רשות מקומית, או שמילא תפקיד אחד שאותו ממלאה רשות מקומית; ב) שמילא חלק מתפקיד אחד שאותו ממלאה רשות מקומית. אם הבנתי נכון את הצעתו של ח"כ בר-רב-האי, הריהי אומרת שהמלים "או חלק מהם" כוונתן לתפקידים מלאים, אבל בוודדים, שאותם ממלאה רשות מקומית, ולא חלקי של תפקידים בוודדים.

ד. בר-רב-האי:
 החוקים נבחנים בניהם לא לפי כוונתם אלא לפי מה שכתוב בהם, כאן מדובר על גופים שמילאו למעשה בתחום רשות מקומית תפקיד של רשות מקומית. לא כדאי לנו להסתבך בפירושים אם כוונת מלים אלו לתפקיד אחד או לכולם, לתפקיד מלא או חלקי. המצב שהיה קיים בשעתו בארץ היה ברור: נוצרו כמה וכמה אי-התאמות בין הערים העבריות שדרשו יותר ויותר תפקידים לרשות המקומית, ובין הישוב היודי בערים המעורבות שדרש פחות ופחות התערבות מצד הרשות המקומית ורצה יותר אוטונומיה. כיוון שהמטרה ברורה - מוטב להוסיף את המלים המפורשות.

מר גלס:
 אני מציע שבמקום "תפקיד של רשות מקומית" ייכתב "אחד או יותר מהתפקידים". כי הרי זוהי הכוונה.

ד. בר-רב-האי:
 אני מסכים.

י. שופמן:
 זה עוד יותר גרוע.

הו'חלט:
 לא לקבל את הצעת ח'כ בר-רב-האי להוסיף את המלים "אחד או יותר מהתפקידים של רשות מקומית".

הסתייגות: ד. בר-רב-האי.

היו"ר י. ריפתין:
 יש בסעיף זה עוד הצעה אלטרנטיבית של ח'כ פרלשטיין, למקרה שהצעתו המשותפת עם ח'כ גרינברג בנוגע למגמה המדינית לא תתקבל. הצעתו האלטרנטיבית אומרת: "במקום פסקה (1) בסעיף קטן (א) תבוא פסקה זו:

(1) נכסים המשמשים כל שירות ציבורי שאותה רשות מקומית רשאית לתת, והם נכסים של ועד מקום, אגודה שיתופית, חבר בני אדם או אנשים אחרים, אשר מילאו למעשה בתחום הרשות המקומית לפני הקמתה את התפקידים של הרשות המקומית".

מר גלס:
 הצעה זו מוציאה את בעיותיה של חיפה וכו' מתחום החוק וכך מצמצמת את תחולתו למקרים שהיה ועד מקום לפני הקמת הרשות המקומית. שנית, הסעיף מוחק את המקרים של הפסקת השימוש לפני הוצאת צו ההקניה, ואין אנו יכולים לקבל את ההצעה.

הו'חלט:
 לקבל את הצעתו האלטרנטיבית של ח'כ פרלשטיין.

הסתייגות: שר הפנים; ד. בר-רב-האי

מר גלס:
 קבלת ההצעה הזאת פירושה סחיקת ההצעה הקודמת של ח'כ ישעיהו שנתקבלה לאותה פסקה.

מר אברון:
 לפני דקות מספר קיבלה הוועדה את הצעתו של ח'כ י. כהן האומרת בנוגע לשאלת התפקידים: או שהנכס מילא למעשה את התפקיד של רשות מקומית, או שמילא למעשה תפקיד אחד של רשות מקומית, תפקיד בודד ולא דווקא במאה-אחוז, אלא בהיקף ובדרך שרשות מקומית נוהגת למלא, וכו'. אם כך - בא התיקון של ח'כ פרלשטיין שנתקבלה עתה ומבטל למעשה את מה שנתקבל קודם. כיצד זה ייתכן?

היו"ר י. ריפתין:
 עובדה היא שההצעה נתקבלה.

ד. בר-רב-האי:
 הייתי מבקש שנקבל נוסח סדווייק של כל ההצעות שנתקבלו כאן, כדי שנודע היכן אנו עומדים בסעיף זה.

סעיף 2(א) (2)

(קורא את הסעיף).

הינו"ר י. ריפתין:

הדוח: לאשר את סעיף 2(א) (2) כפי שהוצע.

סעיף 2(א) (3)

(קורא את הסעיף).

הינו"ר י. ריפתין:

לסעיף זה יש הצעה לח"כ גרינברג, האומרת:
"לפני הסיפא המתחילה במלים 'ואין בידי' הסועצים... תבוא תוספת זו: 'ואשר הבעלות עליהם הוקנתה להם אך ורק עקב המצב ששרר אז בארץ ומנע הבטחת יעוד הנכסים למטרה הציבורית ע"י הקניית הבעלות בדרך אחרת, או שבמצב המדיני ששרר אז בארץ הקנייה בצורה זו היא הוצרונה ביותר למען הבטחת יעוד הנכסים למטרה הציבורית'".

למקרה שהצעתו זו לא תתקבל מציע ח"כ גרינברג הצעה אלטרנטיבית באותו סעיף: "במקום הסיפא המתחילה במלים 'ואין בידי הסועצים' תבוא סיפא זו: 'בתנאי שיוכח שהבעלות בנכסים הוקנתה לידי הסועצים בעלות עליהם לא מתוך באמנות גישית, ולא לשם הבטחת מטרה פיוחדת ולא רק כדי לאפשר להם את הניהול היהודי של נכסים אלה'".

י. שופמן:
אני מציע למחוק את סעיף 2(א) (3) כולו. אנו אומרים שתוק זה הוכן כדי שנכסים שהיו שייכים לרשות המקומית יוכלו לעבור אליה כי לה היו מיועדים. מה שייך לאן הסעיף המוצע כעת? אם מוסד כלשהו הוקם בדרך של קוויזי-רשות מקומית שהתקיימה אז - הרי יכול היה לקום גם בדרך של מתנה או עזבון וכו'. סעיף זה אומר שכל מוסד ציבורי שהוקם לפני קום המדינה מכספי ציבור אפשר יהיה להעבירו לרשות המקומית. זאת אומרת: גם את האוניברסיטה העברית בירושלים וגם את הטכניון אפשר יהיה להקנות. כי האם יכולים המנהלים לקבוע שהטכניון הוקם בשביל חוג המנהלים של היום? כל מוסד כזה אפשר יהיה להכניס למסגרת החוק הזה. לסעיף הזה אין כל טעם, והוא מרחיב בצורה מבהילה ובלתי-הגיונית ובלתי-מחושבת את מסגרת החוק. הוא מקיף לאמיתו של דבר את כל המוסדות הציבוריים בארץ.

אני מציע אפוא למחוק את סעיף 2(א) (3) כולו. אם משרד הפנים יעמוד על כך שצריך להסביר את המקורות הכספיים של המוסדות הקוויזי-מוניציפליים שהוקמו לפני הקמת המדינה, אפשר להכניס הסברה זו בסעיף (2).

ד. בר-רב-האי:
אני מתנגד למחיקת הסעיף. אני רואה את ההגיון שבסעיף דוקא בסיפא שלו, בטריז שהוא מכניס. לא מדובר פה על מוסדות קוויזי-מוניציפליים, וצריך אפוא לומר בדיוק למה הכוונה. כלומר: צריך להבהיר בדיוק שאין הכוונה לספדיית פועלים או לבית-האכר וכו', מוסדות שהוקמו בחלקם מכספים פרטיים. כאן יותר מבכל סעיף אחר צריך לומר: לשם כלל המושגי המקום, ולא רק לחלק מהם.

אני רואה אפוא חשיבות בסעיף זה עם ההגבלה כפי שכתובה פה. אבל אם בא ח"כ גרינברג ומכניס שוב את ההגבלה שלו בדבר המצב המדיני - הרי זה מסבך את המצב, ואם תתקבל הצעתו זו - אצטרף לח"כ שופמן בדרישה למחוק את הסעיף כולו.

הינו"ר י. ריפתין:
אעמיד אפוא דאשית-כל להצבעה את ההצעה המרחיקה-לכת של ח"כ שופמן, למחוק את הסעיף. אם היא תידחה - אעמיד להצבעה את ההצעות השונות, ולצטרף אעמיד להצבעה את הסעיף כולו, בעד ונגד.

הנדלום: לא לקבל את הצעת ח"כ שופמן למחוק את סעיף 2(א)(3)

הסתייגות: י. שופמן; ש. פרלשטיין

הינו"ר י. ריפתין:
לאחר שנפלה ההצעה למחוק את הסעיף, יש מספר הצעות תיקון לסעיף, נוסף להצעתו של ח"כ גרינברג ולהצעת האלטרנטיבה שלו, יש הצעה לח"כ פרלשטיין, האומרת: "נכסים שנרכשו או הוקמו למטרה ציבורית לטובת כללית או טובת מקום, מכספי הציבור, מהנחלה או מתנה, והנכסים לא הוקנו לבעליהם אך כדי לאפשר להם את הניהול הייחודי של נכסים אלה."

ש. פרלשטיין:
כוונתי שחובת ההוכחה לא תחול על בעל הנכס אלא על שר הפנים.

הצעה שניה שלי באותו סעיף, כתוספת להצעה הראשונה, כוונתה שהקביעה לא תחול רק על חלק של מתקן או מפעל, ואני אומר: "לא ינתן צו הקביעה לפי סעיף זה לגבי נכס או נכסים המהווים חלק של מפעל או מתקן."

הינו"ר י. ריפתין:
יש הצעה של ח"כ כץ האומרת: "נכסים אחרים שנרכשו או הוקמו למטרה ציבורית כללית לטובת תושבי הרשות מכספי ציבור לפני הקמת הרשות המקומית או לפני יום ה' באי"ת תש"ח, וזה לאחר שיש להוכיח שבעלות זו לא הוקנתה למטרה מיוחדת ולניהול ייחודי של נכסים אלה ע"י הגוף, הארגון או החברה שעל שמם רשומים הנכסים."

י. כץ:
גם לפי הנוסח שלי חובת ההוכחה היא על השר.

הינו"ר י. ריפתין:
יש גם הצעה אלטרנטיבית של ח"כ שופמן, האומרת: למחוק את המלה "אחרים" שאחרי המלה "נכסים". יחד עם זאת הוא מציע להוסיף: "נכסים המשמשים או שימשו שירות ציבורי שאותה רשות מקומית רשאית לתת לפי כל חיקוק, והם נכסים של ועד מקום, אגודה שיתופית או חבר בני אדם או אנשים אחרים לטובת כלל תושבי המקום מכספי ציבור, מתנה או מהנחלה..."

י. שופמן:
אני מציע שנשאיר את הסעיף הזה עד לישיבה הבאה, ועד אז ירוכזו ההצעות השונות כדי שדע מה יכולים החברים להציע משותף. אני רוצה רק להוסיף שכל ההצעות פרט להצעתי, מתקנות את הסעיף, בשעה שהצעת אומרת שצריך להגביל זאת רק לתפקידים של קווזי-רשות מקומית, ללא התחשבות במקור הכסף.

מר גלם:
כבר אמרתי שצריך לקרוא את הפקד (3) ביחד עם סעיף 3 של החוק. סעיף 3 משחרר במפורש דברים שהוקדשו לצרכי צדקה או שירותים דתיים. המונח "צרכי צדקה" אצלנו רחב יותר ממה שנראה ממבט ראשון. לפי פקודת ההקדשות לצרכי צדקה "צרכי צדקה" כוללים גם צרכי חינוך וכל המוסדות שיכולים להיות לתועלת למין האנושי. אני מבקש להביא דבר זה בחשבון בשעת הניסוח הסופי של ההצעות בפסקה זו.

הינו"ר י. ריפתין:
אין אני נוטה לקבל את הצעת ח"כ שופמן, והייתי מעדיף לסיים את העניין בישיבה זו ע"מ לאפשר לממשלה להגיב את המצב שנוצר.

אני מסכים שהצעתו של ח"כ שופמן מרחיקה לכת יותר מן ההצעות האחרות, כי היא אינה דנה בתיקון לסעיף כפי שהוצע כאן אלא היא מגבילה אותו בצורה אחרת, ואני מעמיד אותה להצבעה.

הנדלום: לא לקבל את הצעתו האלטרנטיבית של ח"כ שופמן.

לגבי הצעת בדבר הגדרת המצב המדיני - אני חושש מפני ההסוואה שבחוק. מדברים על מצב פוליטי, ומכבידים סעיפים שלפיהם אפשר להקנות כל רכוש. כבר הוצגו ענין פוליטי לחוק הזה: התאריך. ויש עוד שאלה: לגבי מתנה אתם אומרים שאפשר להקנות. ומה בנוגע למתנה שניתנה היום?

מר גל: אי-אפשר יהיה להקנות.

לגבי ההבדל בין מתנה שניתנה היום לבין מתנה שניתנה לפני עשר שנים? אלא אם כן תבוא סדר לתקן את החוק. ע"י סעיף זה אנו מסכנים מספר דברים: ראשית - יזמה פרטית. אנשים לא ירצו עוד לתת מתנות, כי לא ידעו מה יהיה מחר. משום כך אני רוצה להתאים את הדבר לעקרון של קנה-הפסדה הפוליטי האומר שאי-אפשר היה בשעתו לנהוג אחרת, ורק במקרים שאי-אפשר היה לנהוג אחרת אפשר יהיה היום להקנות. כי אם אפשר היה אז לנהוג אחרת ואדם בגלל זאת השאיר מתנה לא לעידיה - מדוע להקנות זאת עכשיו?

כאן מדובר על אותם נכסים שהוקמו או לפני הקמת המדינה - ואז לא חשוב אם באותו מקום היתה רשת מקומית או לא - או לאחר הקמת המדינה, ואז רק באותם המקומות בהם לא היתה רשת מקומית. כיוון שהיום יש רשת של רשויות מקומיות במעט בכל הארץ, נוכל להשש של אנשים שלא ירצו לתת מתנות או להקים מפעלים בתחום של רשות מקומית. מי שיתן מתנה מהיום ולהבא - אי-אפשר יהיה להקנות זאת.

שנית, אמרתי שהמונח "הוקדש לצרכי צדקה" הוא רחב מאוד. אין צורך אפילו בשטר הקדש. אם מישהו יכול להוכיח כי נכס כלשהו הוקדש למעשה לצרכי צדקה במובן הרחב שהזכרתי - הוא יכול לפנות לביהמ"ש המחוזי ולקבל הגדרה שהדבר הוקדש לצרכי צדקה וזה ישמש לו טריז מוחלט מפני כל אפשרות של בגיעה בנכס. כידוע, יש קרקעות מסוג מירי שאי-אפשר להקדישם לצרכי צדקה לפי החוק, ולגבי אלה אי-אפשר היה להקים את ההקדש ולקבל היום את ההצהרה המנוקשת. ודוקא לגבי אלה בא החוק ונותן את ההגנה: אם אמנם הוקדש הדבר לצרכי צדקה אבל ההקדשה אינה תופשת בגלל החוקים שלנו בעניני קרקעות מירי, גם אז אי-אפשר יהיה להקנות זאת כי האנשים יוכלו להוכיח שהיתה צאצאות דה-פקטו.

לפי חוק זה אפשר יהיה להקנות אותם מבלשים שנוכשו ומשמשים בגנים ציבוריים או פגרושי שעשועים וכו', ושכאין רשות מקומית בשעת ההקניה דשמו את הקרקעות הללו על שמות פרטיים תוך כדי ציפיה שכאשר תקום רשות מקומית היא תקבל זאת לידיה; ושנית, במסיבות שהיתה רשות מקומית מעורבת ומישהו רצה להקדיש לכלל התושבים קרקעות מסוג שאי-אפשר היה להעבירן לרשות המקומית הקיימת לפני הקמת המדינה בגלל המצב המדיני ששרר אז. זהו למעשה תחום תחולתו של החוק הזה.

מר אברני: פשרת הסעיף הזה איננה דוקא לשירותים מוניציפליים שהורים, לא לאספקת מים וכדומה. הסעיף מתכוון לאותם דברים שבגלל נסיבות הזמן הוקמו בעזרת מתנות של אנשים ולא יוחזרו לסטור מסויים. למשל: הוקם בית-עם בירושלים, שהוא ציבורי ומיועד לכלל התושבים, אבל לא נרשם על שם הרשות המקומית אלא על שם 3-4 עסקנים, אם בגלל ההגבלות של אותו זמן או בגלל סיבה אחרת. הרשות המקומית בקראת עכשיו להשקיע כספים בבית-העם הזה, ומקבלת אותו לדשותה. בית-העם הזה לא הוקם כדי לשרת סטור מסויים, אלא את כלל התושבים. ויש מוסדות רבים מסוג זה במדינה. חלקו הראשון של הסעיף מאפשר להקנות אותו לציבור, והחלק השני אומר שאם מוסד כזה הוקם עבור סטור מסויים - אי-אפשר יהיה להקנותו. בו בזמן שהסעיף פוסט הראשונים של החוק מדברים על תפקיד מוניציפלי מובהק - הסעיף הזה מדבר על שאר מוסדות ציבוריים המשמשים את הציבור ואת כלל התושבים, ואשר הוקמו בעזרת נדבות של תושבים מכספי ציבור אבל לא הוקמו בשעתם לרשות המקומית. אם נצדף לזה את הערתו של מר גלס בדבר המובן של "צדקה" הנכלל גם חי נוף וכו' - אפשר לדעת לקבל את הסעיף. כי בפקודת ההקדשות לצרכי צדקה מוגדרים "צרכי צדקה" כ"מוסדות צדקה שהוקמו... לעזרה לעניים, לקידום חינוך ומדע, דת ופנתיגיה דת, וצרכים אחרים לטובת האנושות".

מר אברזי:

אילו היה החוק הזה הופך את הקערה על-פיה
ונדבר רק על הקניית מפעלי חינוך או מפעלי מים - לא היה מקום להזכיר
נכסים אחרים. אבל החוק הזה הוא חוק כללי ומאפשר הקניה לפי הגדרות
מסוימות ולפי הגבלות מסוימות. ולאחר שנסינו את המפעלים המוניציפליים
הטהורים, יש עוד דברים - כמו פארקים, גנים ובתי-עם וכו' - שצריך
להקנותם לרשות המקומית, אבל תוך הגנה על מוסדות שהוקמו ע"י נדבות
עבור סקטור מסויים.

מר גלס:

אינני מתנגד להוסיף לסעיף 3 את ההגדרות
של "צרכי צדקה" כפי שציטט זה עתה מר
אברזי, ולכתוב: "סעיף זה אינו חל על נכסים שהוקדשו לצרכי צדקה,
כמשמעותם בסעיף 2 לפקודת ההקדשות לצרכי צדקה".

י. גרינברג:

אני מבקש שהת לשקול את הדבר.

י. שופמן:

מכל ההסברים של מר אברזי ושל מר גלס
נובע שהכוונה היא לאותם הנכסים שלא
נמסרו מסיבות מדיניות לגופים מוניציפליים שלא התקיימו אז או
שלא יכלו אז לקבל את הנכסים. משום כך הניסוח שהצעתי אני מסקף
לאמיתו של דבר את דבריהם של מר אברזי ומר גלס.

י. ישעיהו:

מדובר פה במפורש על דברים שהוקמו לפני
הקמת המדינה כשהתנאים היו כפי שהיו.
והתנאים אז היו כפי שהיו לא רק משום שהיתה ממסלת המנדט, אלא
משום שהישוב לא היה אז מאורגן וכו'. הסעיף הזה בא אפוא לא כדי
לשלול מסקטורים ציבוריים מוכרים ומוסמכים את נכסיהם, אלא כדי
למנוע השתלטות פרטים על נכסים שבאפיים הם נכסי ציבור. אבל צריך
זה חל רק על נכסים שהוקמו לפני קום המדינה, מתוך הנחה שלאחר קום
המדינה החיים מאורגנים במדינה עפ"י חוק.

לעומת זאת אני מבקש לעיין בהצעתו של
ח"כ פרלשטיין ביחס לחובת ההוכחה שתחול על מקבל הרכוש ולא על
מי שמחזיק בו. אולי יוכל גם ח"כ גרינברג למצוא ערובה מספקת
בהגמלה מסוג זה, ולוותר על שאר הצעותיו.

ד. בר-רב-האי:

לגבי החששות של ח"כ גרינברג, אנו מדברים
על המצב כפי שהוא. הסעיף הזה נועד לשחרר
אותנו מחששות מסוג זה. הנימוקים שאותם אתה מנסה להפוך לפוליטיים
אינם תמיד פוליטיים. החוק נוצר תמיד כתוצאה ממציאות פוליטית כלשהי,
אבל אין כותבים בחוק שהוא נוצר בעקב תנאים פוליטיים.

עוד יותר גדועה האלטרנטיבה השנייה, הבנויה
כולה על סימנים נגטיביים. אילו היית מוצא הגדרה חיובית - אפשר היה
להתווכח עליה.

אני חוזר אפוא ואומר: אי-אפשר לומר זאת
בצורה יותר טובה ממה שנאמר ע"י הממשלה. זה שומר על המפעלים שהוקמו
ע"י חלקי הישב למטרה מסוימת ומתוך כוונה של הנהלה ייחודית של
הגופים. ולא צריך לחפש אפשרויות המסתירות כאילו מאחורי החוק.
נדמה לי שלכולנו ברור כי אין מטרת מסוימת מאחורי החוק הזה. השימוש
קרוב לוודאי שיהיה עוד הרבה יותר מוגבל משמאפשר החוק.

הי"ר י. ריפתין:

מצד הממשלה יש הצעה של נוסח מתוקן,
המזכיר את ההגדרה של צרכי צדקה, ואני
מעמיד להצבעה את הצעת ח"כ גרינברג.

י. בן:

כדאי לדחות את ההצבעה למועד מאוחר יותר,
כדי שתינתן שהות לאחד כמה מן ההצעות.

הי"ר י. ריפתין:

קיבלתי ידיעה ממשרד הפנים שדחיה בדינונים
בחוקגדרמת לכך שהחוק נעשה חסר עניין, ויש
מקומות שונים המשתמשים בהעדר החוק הזה לרעה. יחד עם זאת, אני מוכן
להפסיק בשלב זה את הדיון בחוק עפ"י בקשת החברים.

ועדת הפנים - 4.3.58

י. כהן:
הייתי רוצה לשמוע את תגובת נציגי הממשלה לדבריו של ח"כ ישעיהו בענין חובת ההוכחה. אם זאת בה חיובית - אפשר לקצר את תהליך הדיון.

מר גלם:
המצב העובדתי הוא שהעובדות העשירות להיות שנויות במחלוקת בענין זה וחומר הראיות נמצאים יותר בידי הטוענים לבעלות מאשר בידי הרשות המקומית או שר הפנים. לכן מחייב ההגיון להטיל את חובת ההוכחה על האנשים הללו, משם שיותר קל להטיל להוכיח את בעלותם מאשר לשלטונות להוכיח ההיפך. לכן לא היינו נחמטים לקבל את ההצעה בדבר חובת ההוכחה.

הינ'ר י. ריפתין: נחזור אפוא להצבעה בענין זה בישיבה הבאה.

2. חוק יום העצמאות (תיקון), תשי"ח-1958

הינ'ר י. ריפתין: (קורא את החוק).

הכנסת העבירה עלינו את החוק הזה, ביחד עם עוד מספר חוקים כמו חוק האנסון בנהי-סלון. לדעתי אנו יכולים לקבל את חוק יום העצמאות ללא ויכוח, כי הדבר דוחק. ההצעה הועברה לנו ע"י הכנסת פה-אחד.

הרחל'ט: לאשר את חוק יום העצמאות (תיקון), תשי"ח-1958.

הינ'ר י. ריפתין: נסיום הישיבה ברצוני לומר כי הוועדה תיאלץ לקיים לפני הפגרה מספר ישיבות נוספות על הישיבות הרגילות של יום ג'. כבר בשבוע הבא תקיים הוועדה שתי ישיבות.

(הישיבה נבעלה ב-11.15)